Interdyscyplinarne studia nad grodami drogi wodnej Dźwiny: dekodowanie i integracja danych archeologicznych, środowiskowych i lingwistycznych

Termin: 2022-01-25 - 2026-01-24

Kierownik: Piotr Kittel

Wykonawcy: Piotr Gierszewski, Jacek Szmańda, Karol Witkowski

Akronim: INHILLDAUGAR
Program: BEETHOVEN
Partner wiodący: Uniwersytet Łódzki
Partner zagraniczny: Uniwersytet w Kilonii Uniwersytet w Rydze
Instytucja zamawiająca: Uniwersytet Łódzki
Numer projektu: 2020/39/G/HS3/01542

Dźwina jest jedną z najważniejszych dróg wodnych łączących Morze Bałtyckie z rzekami Europy Wschodniej (np. Dniepru). Wynika z tego istotne znaczenie tej rzeki jako centralnego szlaku handlowego. Długoterminowa perspektywa badawcza pozwala dostrzec rozwój osad i systemu grodów w dolinie Dźwiny, których funkcjonowanie bazowało na użytkowaniu i utrzymywaniu tej drogi wodnej. Uważa się, że zrąb tego systemu tworzyły ufortyfikowane osady i przystanie, jako miejsca lądowania dla łodzi na naturalnie chronionych wyspach czy cyplach.Badania archeologiczne tradycyjnie koncentrowały się na najlepiej ufortyfikowanych miejscach wzdłuż drogi wodnej Dźwiny. Inne stanowiska, które znajdują się dalej od tych punktów, nie zostały wystarczająco zbadane, podobnie jest w przypadku bezpośredniego otoczenia grodzisk. Integracja danych topograficznych i archeologicznych z obszaru badań odegra kluczową rolę dla kompleksowego rozpoznania systemu ufortyfikowanych i nieufortyfikowanych punktów badanego obszaru doliny Dźwiny. Kwalifikacja kulturowa i korelacja chronologiczna wszystkich stanowisk ma zatem zasadnicze znaczenie dla projektu, zaś w niezbędnych przypadkach planowane jest przeprowadzenie wykopaliskowych badań archeologicznych o ograniczonej skali. Studia pozwolą na integrację wyników badań archeologicznych oraz geomorfologicznych, geoarcheologicznych i paleośrodowiskowych. Z perspektywy metodologicznej kluczowe jest uzyskanie nowych danych poprzez skoordynowanie wierceń, odkrywek i uzyskanie wiarygodnych dat bezwzględnych, ustalonych w oparciu o dłuższe serie datowań radiowęglowych (i ew. dendrochronologicznych). Efektem projektu będzie pierwsze systematyczne opracowanie stanowisk archeologicznych z doliny Dźwiny, w tym zarówno znanych wcześniej, jak i nowoodkrytych, zestawionych w postaci wygenerowanych skondensowanych danych. Kolejnymi celami projektu będą badania topograficzne, kartowanie i modelowanie cyfrowe drogi wodnej Dźwiny, w powiązaniu z jej funkcjonowaniem w pradziejach i we wczesnym okresie historycznym. Jednym z efektów prac będzie atlas, zawierający znormalizowane mapy topograficzne stanowisk archeologicznych i ich najbliższego otoczenia, ze szczególnym uwzględnieniem ich środowiska naturalnego i relacji do systemu rzecznego. Mapy zostaną wykonane w sposób spójny od strony metodologicznej i z wykorzystaniem nowoczesnych technologii i systemów zarządzania danymi oraz zostaną uzupełnione o materiały kartograficzne i ikonograficzne z XVII-XX wieku, a także o wyniki rekonstrukcji paleogeograficznych. Ponadto ograniczenie inwazyjnych prac archeologicznych i studia materiałów archiwalnych pozwolą na przedstawienie w ramach atlasu wyników analizy przestrzennej osadnictwa. Będą one z kolei punktem wyjścia dla badań porównawczych w szerszym regionie Morza Bałtyckiego. Zatem celem projektu jest stworzenie wzorcowego przykładu dla dalszych kompleksowych badań w szerszym, europejskim kontekście.

Publikacje

Abstrakty, recenzje, notatki

- *Kittel Piotr*, Szmańda Jacek, *Kalińska Edyta*, *Schneeweiss Jens*, *Ibsen Timo*, *Ginter Artur*, *Musiaka Łukasz*, *Garstka*

Anna, *Sikora Jerzy*, *Luc Malgorzata*, Witkowski Karol, Gierszewski Piotr: Geomorphological conditions of the situation of hillforts in Latvian part of Daugava River valley. [w]: Regional Conference of Geomorpology - Geomorphology for Society: Challenges and opportunities. Timișoara: 2025 - s. 158-159.